

**DEN DANSKE
DOMMERFORENING**

Dommerforeningens bemærkninger til Bang Henriksens kronik 30. juli 2022

Nedenfor gennemgår Dommerforeningen en række af de forslag, Bang Henriksen fremkommer med i sin kronik, "Al for lang ventetid ved domstolene kvæler danskernes retssikkerhed".

Bang Henriksens forslag og bemærkninger er markeret med fed skrift. Rækkefølgen af bemærkningerne følger kronikken, men visse er for overskuelighedens skyld samlet.

Preben Bang Henriksen skriver indledningsvist, at en sag i **gennemsnit** tager 28 måneder ved retten i Aarhus. Til dette hører, at der er tale om et gennemsnitstal for hovedforhandlede sager. I flere civile sager foranstaltes syn og skøn, og der indhentes erklæringer fra andre myndigheder, herunder Retslægerådet. De mange måneder indbefatter derfor ikke sjældent (også) andres sagsbehandlingstid. I mange sager, herunder i alle familieretlige sager, er sagsbehandlingstiden betydeligt kortere.

Det ændrer imidlertid ikke på, at sagsbehandlingstiderne er alt for lange, og Bang Henriksen har ret i, at lange sagsbehandlingstider krænker befolkningens retssikkerhedsfølelse. Lange sagsbehandlingstider er formentlig også en hovedårsag til, at flere vælger civile sager fra. Det er i sig selv et problem, idet domstolene gerne skulle være det primære konfliktløsningsorgan.

Bang Henriksen skriver, at det generelle indtryk efter **et besøg** ved flere retter var et domstolssystem, der er utrolig presset hovedsageligt på grund af langt flere tunge straffesager.

Der er da også i dag langt flere tunge og langvarige straffesager end blot for få år siden. Der er tale om flere nævningesager og desuden flere langvarige domsmandsager med mange tiltalte, herunder store narkosager. Dommerforeningen har i sin rapport om dommernes arbejdsforhold fra juni 2020 gennemgået udviklingen siden 2014 og konstaterer, at antallet af nævningesager i perioden er steget med 138 %. Tilsvarende er antallet af ekstra retsdage (det vil sige det antal retsdage, der ligger ud over de første 7 timers hovedforhandling) for domsmandssager og nævningesager steget med 63 %.

Der er mange årsager til stigningen i de meget store straffesager ved domstolene, herunder udviklingen i kriminaliteten og opklaringen af samme og de gennem en årrække skærpede straffe. Der er samtidig tale om mange store og meget alvorlige sager, som kræver betydelige ressourcer at behandle på forsvarlig vis

Domstolsstyrelsen har for nyligt opgjort, at der berammes 25 % mere retstid i domsmandsager end for få år siden. Det knytter sig ikke særskilt til de større sager, men skal formentlig ses på baggrund af de mange spørgsmål om udvisning og opholdsforbud og andre følger af den kriminelle handling, som tager længere tid at behandle i retten.

- - -

Dommerforeningen vil helt generelt om brug af video (telekommunikation med billede) og **teams** bemærke, at ingen af delene sparer retten for tid, giver besparelser eller frigør ressourcer til andet arbejde. Dommeren bruger nøjagtig lige så lang tid bag skærmen som i retten. Det elektroniske medie svækker snarere retssikkerheden, og Dommerforeningen skal advare mod, at en sags beviser afgøres alene på denne baggrund.

Hertil kommer, at teams er et usikkert medie, som må anses for helt uegnet i straffesager. Der er ingen vished, om "hvem der er i den anden ende", og det er derfor uegnet til afhøring af tiltalte og vidner. Teams kan anvendes ved indledende civile retsmøder, hvis alle parter er enige herom.

Domstolene anvender i dag video ved fristforlængelser efter grundlovsforhør og ved afhøringer typisk af ikke centrale vidner. Udstyret findes imidlertid kun i sparsomt omfang, og ved mange retter er der kun udstyr til en retssal.

- - -

Bang Henriksen skriver indledningsvist, at af **"en eller anden grund synes ingen rigtig at have særlig lyst til at foreslå forenklingsforslag, der sammen med flere midler kan få ventetiden ned"**.

Herom henvises til brevet til Retsudvalget.

Bang Henriksen foreslår, at **"Domstolene skal i højere grad selv styre sagernes tidsmæssige prioritering – Folketinget skal ikke prioritere"**.

Folketinget har pålagt domstolene at prioritere f.eks. voldtægtssager og voldssager højt, men de stive prioriteringsregler har betydet, at simple voldssager (f.eks. bodegaslagsmål mellem kriminelle) skal prioriteres på bekostning af civile sager, der således kommer endnu længere bag i køen. Den tvungne prioritering betyder, at retterne må aflyse berammede sager for at få plads til de tvangsprioriterede sager. Det medfører at betydeligt ressourcetræk på kontorpersonalet og betyder uhensigtsmæssig udnyttelse af resttiden. Dommerforeningen er ikke i tvivl om, at domstolene uden snævre bindinger vil kunne prioritere tiden langt bedre end nu og opnå en langt bedre ressourceudnyttelse.

Bang Henriksen skriver videre, at **et indledende mæglingssmøde med dommeren i retten bør være starten på enhver civil sag med sagsomkostningsmæssige konsekvenser, hvis man udebliver til følge**

Ved en ændring af retsplejeloven i 2014 strammedes der generelt op på forberedelsen af de civile sager. Lovforslaget byggede på et udvalgsarbejde, hvori b.la. Dommerforeningen og Advokatsamfundet havde deltog.

Efter retsplejelovens § 353, stk. 1 indkalder retten parterne til et forberedende møde. I dette forberedende møde bringes parternes stillingtagen til sagens faktiske og retlige omstændigheder på det rene, og det søges klargjort hvilke omstændigheder, der ikke bestrides og hvilke, der skal være genstand for bevisførelse. Parterne redegør desuden for, hvilke drøftelser, der har været mellem parterne forud for udtagelse af stævning, herunder om muligheden for forlig.

Det følger af retsplejelovens § 268, at der i såvel by- som i landsret skal mægles forlig af retten. Derudover er minretssag.dk, hvor samtlige civile sager tager deres begyndelse, således indrettet, at parterne allerede ved sagens anlæg skal forholde sig til, om de vil benytte sig af muligheden for retsmægling. Vælges tilbuddet om retsmægling har ikke typisk ikke indflydelse på sagens samlede

gennemsnitlige sagsbehandling, såfremt mæglingen ikke lykkedes, i processuelle skridt kan følges sideløbende hermed. Forligsmægling sker løbende igennem sagens forberedelse, blandt andet under de forberedende telefonmøder. Udeblivelser fra telefonmøde, manglende indlevering af processkrifter rettidig eller besvarelse af specifikke spørgsmål fra retten kan efter de eksisterende regler i retsplejelovens kapitel 33 tillægges enten udeblivelsesvirkning med følge, at sagen afvises eller afgørelse straks på det foreliggende grundlag, eller at yderligere bevisførelse afskæres.

Bang Henriksens forslag synes således at være gennemført og følges dagligt af domstolene og sagens parter.

Bang Henriksen foreslår langt kraftigere konsekvenser i civile sager for den part, der tilfører sagen overflødige dokumenter.

Efter Retsplejelovens § 336 a, der blev indsat i 2014, har parterne pligt til at fremme sagen med fornøden hurtighed, til at undgå unødige sagsskridt og til at undersøge muligheden for en forligsmæssig løsning også forud for sagens anlæg.

Efter retsplejelovens § 318, stk. 1, der blev indsat i 2005, skal den part, som på uforsvarlig måde har foranlediget spildte møder, uforholdsmæssige udsættelser, unyttig bevisførelse eller andre overflødige processuelle skridt, erstatte modparten udgifterne herved, selv om parten i øvrigt vinder sagen, ligesom parter efter bestemmelsens stk. 2, der ligeledes blev indsat i 2014, kan pålægges at bære de omkostninger, som de har forårsaget ved handlemåde, der er i strid med § 336 a.

I de specielle bemærkninger til § 318, stk. 2, hedder det bl.a.:

”Det foreslås, at retten får mulighed for at tillægge det konsekvenser i forbindelse med afgørelsen om sagsomkostninger ved sagens afslutning, hvis en part har opført sig i strid med pligten til at fremme sagen med fornøden hurtighed, til at undgå unødige sagsskridt og til at undersøge muligheden for en løsning ved mediation eller anden forligsmæssig løsning også forud for sagens anlæg, jf. forslaget til ændring af retsplejelovens § 336 a, som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 39. Det kunne eksempelvis være i den situation, hvor en af parterne har forhalet sagen og f.eks. nægtet at indgå i drøftelser med modparten om forlig.”

Medmindre der tænkes på helt andre konsekvenser, eksisterer der altså allerede i dag i retsplejeloven bestemmelser, der svarer til forslaget.

Omberømmelse af sager og straffesager bør i videre omfang kunne behandles, når tiltalte udebliver.:

Sagen kan ikke afgøres, hvis et afgørende vidne er syg og ikke kan møde. Det vil endvidere være i strid med grundlæggende retsprincipper, hvis der ikke sker omberømmelse, hvis tiltalte eller forsvareren er syg. Den 1. juli 2021 er reglerne for dokumentation af lovligt forfald ændret således, at lovligt forfald i form af f.eks. sygdom hos tiltalte og vidner nu skal være dokumenteret ved retsmødets start. Domstolene har for nylig foretaget en analyse af årsagen til omberømmelser og udsættelser af straffesager, som er offentliggjort i april 2022.

Straffesager bør i videre omfang kunne behandles, når tiltalte ulovligt udebliver.

I 2017 (L 2017 203) blev retsplejelovens § 855 stk. 3 ændret, så retten fremover i de tilfælde, som er nævnt i bestemmelsen, skal (og ikke som tidligere "kan") fremme en hovedforhandling til dom, hvis anklagemyndigheden fremsætter begæring herom, og retten ikke finder tiltaltes tilstedeværelse nødvendig. Det forhold, at en forklaring fra den tiltalte kan være af betydning ved

vurderingen af skyldsspørgsmålet og strafudmålingen, kan ikke alene medføre, at sagen udsættes. Der skal være konkrete grunde i den enkelte sag for, at tiltaltes tilstedeværelse vurderes at være nødvendig under en hovedforhandling.

Ændringen har betydet, at det er reglen snarere end undtagelsen, at straffesager, hvor strafpåstanden er fængsel i 6 måneder og derunder, fremmes til dom, når tiltalte ulovligt udebliver. (hvis ulovligt udebliver skal forstås som udebliver efter lovlig forkyndelse)

Hvis tiltalte udebliver i landsretten, afviser retten ved kendelse tiltaltes anke jf. retsplejelovens § 920, medmindre retten undtagelsesvis finder det nødvendigt at fremme sagen i tiltaltes fravær.

I tilfælde af sygemelding fra tiltalte eller vidner søges sagen – efter dommerens vurdering – i højere omfang end i dag fremmet via Teams eller lignende

Ved L 2021 1169 er "oplyst lovligt forfald" ændret til "dokumenteret lovligt forfald". Det anføres i forarbejderne, at lovligt forfald fremover skal dokumenteres – og ikke blot oplyses – forud for et berammet retsmøde. Det skærpede dokumentationskrav indebærer et strengere tidsmæssigt krav til fremlæggelse af dokumentation for lovligt forfald. Det betyder eksempelvis, at tiltalte i tilfælde af sygdom vil skulle fremlægge en tilstrækkelig lægeerklæring senest ved retsmødets begyndelse, så retten i forbindelse med retsmødet kan tage stilling til de fremlagte oplysninger. Fremlægges der ikke tilstrækkelig dokumentation forud for retsmødet, eller tilsidesætter retten de fremlagte oplysninger som mangelfuld dokumentation for lovligt forfald, vil retten kunne afhøre fremmødte vidner mv., jf. stk. 2, og i visse tilfælde fremme sagen til dom i tiltaltes fravær, jf. stk. 3, nr. 4.

Ændringen trådte i kraft 1. juli 2021 og har ført til, at tiltalte, som ved retsmødets begyndelse ringer til retten og melder sig syge, ikke anses for at have lovligt forfald, hvis ikke de præsenterer retten for en lægeattest. Sagen kan herefter fremmes efter retsplejelovens § 855, hvilket i et vist omfang sker.

Hvis tiltalte eller vidner dokumenterer lovligt forfald, kan sagen ikke fremmes – heller ikke via Teams. Det gælder generelt for teams, at det på ingen måde er et sikkert medie. Ingen ved, hvem der sidder i den anden ende. Et udeblevet tiltalt eller et bange vidne kan blive truet, uden at retten har den mindste mulighed for at skride ind og hindre, at det sker.

Visse enkle afgørelser bør – efter dommerens vurdering – kunne ske på skriftligt grundlag og uden afholdelse af retsmøde.

Domstolene træffer allerede adskillige typer afgørelser på skriftligt grundlag. Det gælder f.eks. i de såkaldte flysager, men også inden for det strafferetlige område træffes der afgørelser på skriftligt grundlag. Det gælder f.eks. ransagnings- eller beslaglæggelseskendelser. Også visse ankesager kan afgøres på skriftligt grundlag. Grundlovens § 65, hvorefter der i retsplejen skal gennemføres offentlighed og mundtlighed i videst muligt omfang, sætter dog snævre grænser for, hvor langt videre man af sparegrunde kan indføre skriftlig behandling af retssager.

Civile sager hovedforhandles primært mundtligt. Det vil ikke være besparende for retterne, om flere sager behandles på skriftligt grundlag, tværtimod. Med minretssag.dk er det blevet nemmere for parterne at fremkomme med skriftlige indlæg, og der er en tendens til, at der indsendes længere og længere skriftlige indlæg for at være sikker på, at de ikke overser nogle argumenter, som kan vise sig at få betydning. Det kan betyde, at indlæggene indeholder mange overflødige argumenter. Ved en mundtligt forhandling tilpasser parterne deres argumenter til det væsentlige og mest relevante. Retten er derfor i mindre risiko for at skulle forholde sig til overflødig materiale, ligesom eventuelle uklarheder i det skrevne kan afklares i retten. Sidstnævnte kan være afgørende for, om en afgørelse indbringes for landsretten eller ej.

.. Grænsen [for de meget tidkrævende nævningesager] forhøjes fra de nuværende 4 til 6 år.

Udviklingen i kriminalitetsmønstret og de mange straffeskærper op gennem nullerne har som ovenfor beskrevet øget antallet af nævningesager med langt over 100 %. En nævningesag har typisk (langt) flere aktører end en domsmandssag, og de processuelle regler medfører, at nævningesager generelt er mere ressourcekrævende end domsmandssager. I dag står det den tiltalte frit for, om en nævningesag i stedet skal foretages som en domsmandssag og behandles af en dommer og to domsmænd. Nævningesager omfatter, uanset om grænsen ligger på 4 eller 6 år, nogle af de mest alvorlige forbrydelser, og det ses i straffene. Dette retssikkerhedspolitiske aspekt og den omstændighed, at en domsmandssag kan være meget stor at håndtere for en dommer – ikke mindst hvis der er flere tiltalte og dermed flere forsvarere – har fået Dommerforeningen til at foreslå, at forslaget behandles i det udvalg, som til efteråret skal nedsættes med højesteretspræsident Thomas Rørdam som formand.

Alle forklaringer skal optages og gemmes på lydfiler...

Det er hovedreglen, at forklaringer i hovedforhandlede straffesager i byretten lydoptages, jf. retsplejelovens § 186. Forklaringerne skrives kun, hvis sagen ankes, og udskriften er dels af hensyn til ankesagens forberedelse og dels for at spare tid ved ankesagens behandling i landsretten.

Retten kan undtagelsesvis skrive forklaringer, hvis sagen udsættes, eller hvis forsvareren eller anklageren anmoder om det fra retsmødets start, og det vil typisk ske, hvis forklaringerne skal bruges i en anden straffesag. Udskrift af forklaringer er meget tidskrævende for såvel retssekretærene og som for dommerne.

Mindre sager overfor psykisk syge bør placeres i specielt regi.

Det rejses en del straffesager mod psykisk syge, der tiltales for vold mod f.eks. plejepersonale på det bosted, hvor den psykisk syge er placeret, og som alene rejses af hensyn til personalets mulighed for at søge erstatning. Det er i høj grad en retspolitisk afvejning, hvorledes disse sager skal behandles, herunder hvor. Udgangspunktet må vel være, at straffesager, der rejses mod psykisk syge, skal behandles under de samme retsgarantier som for alle andre.

Behovet og brugen af mentalerklæringer - der er tidskrævende – undersøges nærmere.

Det fremgår af straffelovens § 80, at man ved straffens fastsættelse under hensyn til ensartetheden i retsanvendelsen skal lægge vægt på lovovertrædelsens grovhed og på oplysninger om gerningsmanden. Af retsplejelovens § 808 fremgår det, at der skal tilvejebringes sådanne oplysninger om sigtedes personlige forhold, som må antages at være af betydning for sagens afgørelse vedrørende straffastsættelse eller anvendelse af anden retsfølge end straf.

Navnlig om mentalundersøgelser fremgår det i retsplejelovens § 809, at sigtede skal underkastes mentalundersøgelse, når dette findes at være af betydning for sagens afgørelse. Det er en juridisk afgørelse, som i vidt omfang bygger på et lægeligt skøn. Dommerforeningen medgiver, at det til tider er tidskrævende at indhente mentalerklæringer, men mon ikke det skyldes for få ressourcer i psykiatrien? Med den fokus, der for tiden er på kriminalitet af begået af psykisk syge mennesker, må det i høj grad være en politisk vurdering, om forslaget skal fremmes.

Der bør indføres "specialdomstole/specialafdelinger..."

Dommerforeningen har vanskeligt ved at se forslaget som et forenklingsforslag endsige et forslag, der skulle spare ressourcer. Danske dommere er i modsætning til dem, der fører sagerne i retten –

anklagere og advokater – generalister. Det gælder i alle tre instanser. Der er intet belæg for, at der af den grund træffes forkerte afgørelser eller, at sagerne af den grund gennemføres langsommere. Forslaget synes at bygge på en – i øvrigt helt udokumenteret antagelse af – at der træffes forkerte afgørelser ved de danske domstole i visse sagstyper. Dommerforeningen anser det som en fordel, at dommerne er generalister. I et samfund, hvor dommerne i høj grad er specialiseret, er det sværere at tale om uafhængige domstole, og systemet kan i nogen grad lukke sig om sig selv. Dertil kommer, at hovedparten af skatte- og forvaltningssager afgøres på beviser, og her kan ingen vist sætte spørgsmålstejn ved dommernes kvalifikationer.

Aldersgrænsen for dommere er i dag som udgangspunkt 70 år. Den foreslås forhøjet i overensstemmelse med den almindelige og ”åndelige” levetidsforlængelse.

Dommere sidder i centrum, når de leder forhandlingerne i retten, og kan ikke som i andre erhverv placeres i et ”skånejob”, hvis de svækkes åndeligt eller fysisk. Dommere har meget sjældent andet personale med sig i retten og skal ud over at lede forhandlingerne og sikre orden i retten varetage en lang række andre funktioner ikke mindst af it-mæssig karakter. Det er meget krævende og er givet medvirkende til, at hovedparten af dommerne går på pension, længe inden de når aldersgrænsen på 70 år. I perioden fra 2018 til 2022 var den gennemsnitlige afgangsalder for byretsdommere således 66,7 år. Det vil derfor ikke have nogen praktisk betydning at hæve den pligtige afgangsalder for dommere. Spørgsmålet har i øvrigt været indgående drøftet i et udvalg under Justitsministeriet, der i 2014 konkluderede, at den pligtige afgangsalder for dommere bør fastholdes.

Ved anke skal appellansens advokat et halvt år forinden vedstå anken af hensyn til landsrettens planlægning:

I straffesager kommer ankefravald fra tiltaltes side ofte så tæt på hovedforhandlingen i landsretten, at retten ikke kan få berammet en anden sag. Det er spild af anklagemyndighedens, forsvarerens og domsmændenes tid. Dommere bruger tiden forberedelse eller færdiggørelse af andre sager, men i udgangspunktet er det en uhensigtsmæssig måde at tilrettelægge retsarbejdet på. Tilsvarende udebliver nogle tiltalte ved hovedforhandlingens begyndelse uden, at forsvareren har haft kontakt med de pågældende siden byretssagen og med samme konsekvenser. Et forslag om, at tiltalte i god tid inden hovedforhandlingen i landsretten bekræfter sin anke, vil formentlig kunne indebære, at en del (spildte) berammelser kunne undgås. Forslaget er dog ikke uden omkostningsmæssige konsekvenser, idet man må forvente, at forsvareren skal kunne afsætte god tid til at drøfte med sin klient, om anken fastholdes.

Efter sin ordlyd kunne forslaget antages at gælde civile sager, og det er som udgangspunkt en god ide. Det er dog som oftest tilfældet, at en ankesag først hæves – eller at et forlig indgås – kort før hovedforhandlingen. Det er nok tvivlsomt, om et anketilsagn et halvt år forinden hovedforhandlingen reelt vil ændre herpå, og dermed vil landsretten alligevel ikke kunne udnytte den reserverede tid. Det bemærkes endvidere, at forudsætningen for et anketilsagn som foreslået forudsætter, at appellanter på et tidligere stadie af sagen under ankesagens forberedelse reelt fortryder deres anke, hvilket vurderes kun at være tilfældet i meget få sager.

Hævelse af ankegrænsen for bøder

Det bør være en politisk vurdering, hvor grænsen skal gå for anke til landsretten af bl.a. bøder. Dog skal idet ikke have nogen betydning for denne vurdering, om afgørelsen er truffet af en dommer eller en dommerfuldmægtig. Når dommerfuldmægtigen beklæder retten, fungerer vedkommende fuld og helt som dommer med de samme retssikkerhedsgarantier som en udnævnt dommer.

Kan sagen afsluttes på én dag [...] bør dette tilstræbes.

Det korte svar til dette forslag eller udsagn er, at sådan er det sandelig også i praksis. Det ved kronikøren godt. Det hører til undtagelsen, at dommeren udsætter sagen af ren og skær tidsnød. Sagen berammes på baggrund af tidsskøn fra parterne, og dette er desværre af og til vel optimistisk. Man skal imidlertid have sig for øje, at når sagen fra forsvarerens side forekommer næsten færdig, begynder der for dommeren et betydeligt retsarbejde med votering og færdiggørelse af præmisser. Hertil kommer der det helt praktiske element, at der ikke sjældent er andre aktører til stede i retten end de professionelle parter. En sag, der fortsætter ud over sædvanlig arbejdstid, har betydning for vagtpersonale, kriminalforsorgens tilstedeværelse osv.

.